

ALİ MƏKTƏBİN I KURS TƏLƏBƏLƏRİNİN SAĞLAMLIQLA ƏLAQƏLİ HƏYAT KEYFİYYƏTİNİN FORMALAŞMASINDA RİSKLİ DAVRANIŞLARIN ROLU

Ş.M.Balayeva, F.Q.Əhmədli

*Azərbaycan Tibb Universitetinin Uşaq və yeniyetmələrin sağlamlığı və əmək sağlamlığı kafedrası,
Bakı, Azərbaycan*

Məqalədə ali təhsil müəssisələrində təhsil alan tələbələrə həyat keyfiyyətinə təsir göstərə biləcək risk amillərini müəyyən etmək məqsədilə aparılan tədqiqatın nəticələri verilmişdir. Tədqiqat Azərbaycan Tibb Universitetinin və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin 783 nəfər I kurs tələbəsi arasında SF-36 (Short Form-36) və HBSC (Health Behaviour in School-aged Children) sorğu anketlərinə əsasən aparılmışdır. Təhlil göstərmişdir ki, bəzi sosial-demografik göstəricilərə və həyat tərzinin xarakterinə görə qızlar və oğlanlar, eləcə də müxtəlif ali məktəblərdə təhsil alan tələbələr arasında ciddi fərqlər mövcuddur. Həmçinin, müəyyən edilmişdir ki, dərstdən sonra yorğunluq, pis qidalanma, intihara cəhdlər, həyatdan məmnunluq amili və əksər sosial-demografik xüsusiyyətlər birinci kurs tələbələrində həyat keyfiyyətinə mənfi təsir göstərir. Beləliklə, alınan məlumatların təhlili göstərmişdir ki, sosial-iqtisadi vəziyyət və həyat tərzinin tələbələrə sağlamlıqla əlaqəli həyat keyfiyyətinə təsiri yüksək səviyyədədir.

Açar sözlər: universitet tələbələri, həyat keyfiyyəti, SF-36 sorğu anketi, həyat tərz, risk amilləri

Ключевые слова: студенты университета, качество жизни, опросник SF-36, образ жизни, факторы риска

Key words: university students, quality of life, SF-36 questionnaire, lifestyle, risk factors

Yeniyetməlik dövrü uşaqlıqdan yetkinliyə keçid dövrü olub, fiziki, psixi, emosional və sosial dəyişikliklərin yaranması, həyat tərzinin dəyişməsi, riskli davranışlara meyilliliyin yaranması ilə səciyyələnir. Yeniyetməlik dövründə edilən seçimlər, riskli davranışlar və vərdislər sağlamlıq və rifah üçün təhlükə yaradaraq yeniyetmələrin sağlamlıq vəziyyətinə və həyat keyfiyyətinə ciddi şəkildə təsir göstərir [1-4]. Son illərin tədqiqatları yeniyetmələrin sağlamlıq vəziyyətində mənfi dinamika olduğunu göstərir [5-8]. Həyat keyfiyyəti sosial-iqtisadi vəziyyəti, fiziki və mental sağlamlığı, şəxsi keyfiyyətləri özündə birləşdirən və onlarla birbaşa əlaqəli olan geniş anlayışdır. Həyat şəraiti və sağlamlıq səviyyəsi yaxşı olan yeniyetmə və gənclərin təhsil müəssisələrinə daha asan inteqrasiya etmək və akademik uğur qazanmaq imkanları yüksək olur.

Yuxarıda qeyd edilənləri nəzərə alaraq, ali təhsil müəssisələrində təhsil alan I kurs tələbələrində həyat tərzinin, ictimai-iqtisadi və fiziki-psixi sağlamlıqlarının onların həyat keyfiyyətinə təsirini aydınlaşdırmaq və ona təsir

göstərə biləcək risk amillərini müəyyən etmək məqsədilə tədqiqat aparılmışdır.

Tədqiqatın material və metodları. Tədqiqat Azərbaycan Tibb Universiteti (ATU) və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin (ADPU) I kursunda təhsil alan tələbələr arasında anket sorğusuna əsasən aparılmışdır. Ümumilikdə 1050 anket paylanmış, 968 anket geri yığılmışdır. Bəzi anketlərin düzgün doldurulmaması səbəbindən ATU-da 513, ADPU-da 270 olmaqla, toplam 783 iştirakçının cavabları təhlil edilmişdir. Sorğuda iştirak edənlərin arasında qızlar üstünlük təşkil etmişdir (ATU – 331; ADPU – 219). Hər iki universitetdə toplam 58 tələbə cinsiyyətini qeyd etməmişdir (ümumi təhlildə nəzərə alınmışdır). Tələbələrə orta yaş göstəricisi ATU-da 17,66 (16-25), ADPU-da isə 17,55 (16-44) olmuşdur. Tələbələrə cinsiyyət üzrə bölgüsü 1-ci cədvəldə qeyd olunmuşdur.

Cədvəl 1. Tədqiqata cəlb edilən tələbələrin cinsiyyətə görə bölgüsü

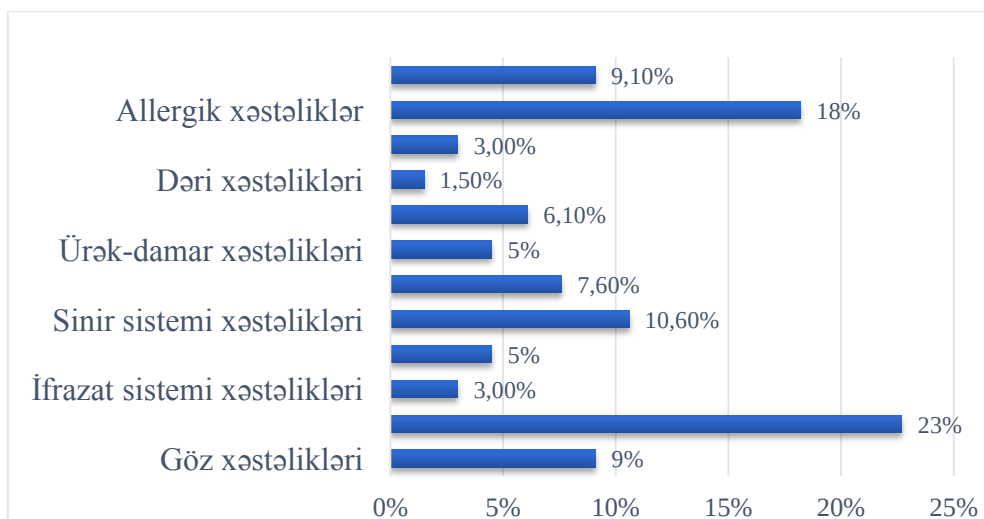
Müəssisə	ATU	ADPU	Ümumi
Oğlanlar	29,7%	13,8%	24,1%
Qızlar	70,3%	86,2%	75,9%

Anketləri hazırlayarkən kafedrada tərcümə edilərək sınaqdan keçirilmiş [9] SF-36 (Short Form-36) sorğu anketinin [10] Azərbaycan versiyasının və HBSC (Health Behaviour in School-aged Children) sorğu anketinin [11] tələbələrin ictimai-iqtisadi vəziyyəti, həyat şəraiti, davranış və vərdisləri haqqında məlumat toplaya biləcəyimiz bəzi suallarından istifadə edilmişdir. Sorğu tam anonim şəkildə, tələbələrin razılığı ilə həyata keçirilib. Anketlər Azərbaycan, rus və ingilis bölmələri nəzərə alınaraq, hər üç dildə çap olunmuşdur. Məlumatların toplanılması 2023-cü ilin sonu və 2024-cü ilin əvvəlində həyata keçirilib. SF-36 anketinə məxsus 11 sualın cavabına əsasən 8 şkala müəyyən edilmişdir: fiziki fəaliyyət (physical functioning - PF), fiziki vəziyyətdən asılı olaraq idarəetmə fəaliyyəti (role functioning physical - RP), ağrı intensivliyi (bodily pain - BP), ümumi sağlamlıq (general health - GH), həyatı aktivlik (vitality - VT), sosial fəaliyyət (social functioning - SF), emosional vəziyyətdən asılı olaraq idarəetmə fəaliyyəti (role functioning emotional - RE) və psixi sağlamlıq (mental health - MH). Bu 8 şkala əsasında isə 2 ümumi meyar hesablanmışdır: sağlamlığın fiziki komponentləri (Physical Composite Score – PCS) və sağlamlığın psixi komponentləri (Mental Composite Score - MCS). Sorğudakı 19 amilin bir-biri ilə və həyat keyfiyyətinin 8 göstəricisi, onların əsasında hesablanmış PCS və MCS ilə əlaqəsi təyin edilmişdir. Amillər ailə təmliyi, ailə üzvləri ilə qarşılıqlı münasibət, maddi vəziyyət, valideynlərin təhsil səviyyəsi, xronik xəstəliklər, dərstdən sonrakı yorğunluq, ixtisasın bəyənilməsi, siqaret, narkotik və spirtli içkilərdən istifadə, özünə qəsd etmə təşəbbüsü, cinsi həyat, zorakılığa məruz qalma, qidalanma, yuxu rejimi, idmanla məşğul olma, işləmək, yaşayış yeri və həyatdan razılıq olaraq seçilmiş və bunların sağlamlığın fiziki və psixi komponentlərinə (PCS və MCS) necə təsir göstərdiyi aydınlaşdırılmışdır. Statistik təhlillər Microsoft Excel proqramında

aparılmış, orta statistik kəmiyyətlər hesablanmış, alınan nəticələrin dürüstlüyü Studentin t meyarı, əlamətlər arasında əlaqələr Spirmen korrelyasiyası əmsali əsasında müəyyən edilmişdir.

Tədqiqatın nəticələri və onların müzakirəsi. Alınmış nəticələrin ilkin təhlili zamanı iştirakçıların sosial-demoqrafik xüsusiyyətləri qiymətləndirilmişdir (cədvəl 2). Təhlil göstərmişdir ki, qızların və oğlanların maddi vəziyyətləri arasında aydın nəzərə çarpan fərq vardır. Belə ki, oğlanların 6,3%-i maddi vəziyyətlərinin pis olduğunu bildirdiyi halda, qızlarda bu göstərici sadəcə 1,9% təşkil edir ($p < 0,001$). İki müqayisə edilən universitet arasında bu göstəriciyə görə fərq əhəmiyyətli deyildi ($p > 0,1$). Digər ciddi fərq valideynlərin təhsil səviyyəsində qeyd edilir. ATU-da təhsil alan tələbələrin 43,9%-nin, ADPU-dakı tələbələrin isə yalnız 25%-nin hər iki valideyni ali təhsillidir ($p < 0,001$). Dərstdən sonrakı yorğunluq halı həm oğlanlar, həm də qızlar arasında yüksək olsa da, qızlar oğlanlara nisbətən dərstdən sonrakı yorğunluqdan daha çox şikayət edirlər (müvafiq olaraq 95,3% və 86%; $p < 0,001$).

Sorğuda iştirak edən gənclərin 15%-i (114 tələbə) diaqnozu qoyulmuş xronik xəstəliyin olduğunu qeyd etmişdir. Xəstəliklərin rastgəlmə tezliyi oğlanlar və qızlar arasında eyni səviyyədədir. Xəstəliklər arasında üstünlük təşkil edən tənəffüs sistemi (23%) və allergik xəstəliklər (18%) olmuşdur. Həmçinin, cinsi xəstəliklər, sinir sistemi xəstəlikləri və göz xəstəlikləri də yeniyetmə və gənclər arasında əhəmiyyətli dərəcədə yayılmışdır ki, bu da müxtəlif xarici mühit amillərinin yükünün böyük olduğunu göstərir (şəkil.1).

Şəkil 1. Tələbələr arasında xəstəliklərin rastgəlmə tezliyi

Cədvəl 2. Tələbələrin sosial-demoqrafik xüsusiyyətləri

Socio-demoqrafik xüsusiyyətlər		ATU	ADPU		Oğlanlar	
ailə tamlığı	tam	92,60%	93,30%		94,20%	93%
	natamam	7,40%	6,70%		5,80%	7%
ailə üzvləri ilə qarşılıqlı münasibət	Yaxşı	83,80%	85,40%		84,40%	84,20%
	Pis	16,20%	14,50%		15,70%	15,80%
maddi vəziyyət	Yaxşı	52,60%	53,60%		44,80%	55,30%*
	Orta	44,80%	43,40%		48,90%	42,90%
	Pis	2,60%	3%		6,30%	1,90%
valideynlərin təhsil səviyyəsi	Hər ikisi ali təhsilli	43,90%	25,60%*		35,10%	36,90%
	Yalnız biri ali təhsilli	36,80%	40,60%		42%	37,80%
	Heç biri	19,30%	33,80%		23%	25,40%
xronik xəstəlik	Var	14%	16,40%		15,60%	15,10%
	Yoxdur	86%	83,60%		84,40%	84,90%
dərstdən sonrakı yorğunluq	Normal	6,50%	8,60%		14%	4,7%*
	yorğun	93,50%	91,40%		86%	95,3%
ixtisas bəyənmə	Bəli	74,20%	72%		73,30%	73%
	Digər	25,80%	28%		26,70%	27%
siqaret istifadəsi	Bəli	5,60%	3,40%*		12,10%	2%*
	Xeyr	94,40%	96,60%		87,90%	98%
narkotik istifadəsi	Bəli	2,20%	0,70%*		4,60%	0,60%
	Xeyr	97,80%	99,30%		95,40%	99,40%
alkoqol istifadəsi	Bəli	18,50%	17%		27,60%	14%*
	Xeyr	81,50%	83%		72,40%	86%
İntihar fikirləri və ya cəhd	Bəli	19,10%	21,30%		19,30%	20%
	Xeyr	80,90%	78,70%		80,70%	80%
cinsi həyat	Bəli	5,80%	1,20%*		14,10%	1,10%*
	Xeyr	94,20%	98,80%		85,90%	98,90%
zorakılıq	Bəli	8,30%	6,30%		5,60%	8,50%
	Xeyr	91,70%	93,70%		94,40%	91,50%
qidalanma	Yaxşı	37,30%	43,20%		45,50%	37,10%
	Kafi	51,70%	44,40%		43,10%	51,50%
	Pis	11%	12,40%		11,40%	11,40%
yuxu rejimi	6 s. və daha az	55%	56,40%		53%	56,90%
	7 saat	29,70%	24,10%		36,30%	24,80%
	8 s.və daha çox	15,30%	19,50%		10,70%	18,30%
idmanla məşğul olma	Bəli	42,80%	27,50%*		59,40%	29,90%*
	Xeyr	57,20%	72,50%		40,60%	70,10%
işləmək	Bəli	12,70%	16,50%		22%	11,80%*
	Xeyr	87,30%	83,50%		78%	88,20%
yaşayış yeri	Ailə ilə	65,30%	63,40%		58,40%	66%
	Digər	34,70%	36,60%		41,60%	34%
həyatdan razılıq	Bəli	53,10%	50,60%		53%	51,80%
	Bəzən	36,70%	37,40%		32,50%	39,20%
	Xeyr	10,20%	12,10%		14,50%	9%

*Qeyd: * işarəsi müvafiq göstəricilər arasından statistik etibarlı fərqi əks etdirir*

Sorğuda iştirak edən gənclərin 37-si siqaretdən aktiv şəkildə istifadə etdiyini, 13 tələbə narkotik maddə, 136 tələbə spirtli içkilər qəbul etdiyini qeyd etmişdir. Siqaret çəkən və spirtli içkilər qəbul edən oğlanların sayı qızlara nisbətən çox olmuşdur, müvafiq olaraq siqaret istifadəsi – 12,1% və 2% ($p<0,05$); spirtli içkilər istifadəsi – 27,6% və 14% ($p<0,001$) təşkil edir. Evlilikdən kənar cinsi həyatda da bu fərq ciddi şəkildə görünür. Oğlanlarda bu göstərici 14,1%, qızlarda isə 1,1% təşkil edir ($p<0,001$). Bu vərdislər arasındakı əhəmiyyətli fərq sadəcə oğlanlar və qızlar arasında deyil, həm də universitetlər arasında da müşahidə edilir. Zərərli vərdislərin rastgəlmə tezliyi ADPU-ya nisbətən ATU-da daha yüksəkdir. Spirtli içkilər istifadəsində fərq cüzi olsa da, siqaret istifadəsi (ATU – 5,6%; ADPU – 3,4%; $p<0,01$), narkotik qəbulu (ATU – 2,2%; ADPU – 0,7%; $p<0,001$), və evlilikdən kənar cinsi həyatdakı (ATU – 5,8%; ADPU – 1,2%; $p<0,05$) fərqlər əsaslı şəkildə görünür.

İdmanla məşğul olmada da həm qızlar və oğlanlar arasında, həm də iki universitet arasında fərq mövcuddur. İdmanla məşğul olan oğlan tələbələrə nisbətən 2 dəfə daha artıqdır (müvafiq olaraq 59,4% və 29,9%; $p<0,001$), universitetlər arasında isə ATU üstünlük təşkil etmişdir (ATU – 42,8%; ADPU – 27,5%; $p<0,001$). Oğlanların 22%-i, qızların isə 11,8%-i ($p<0,01$) dərstdən əlavə işlədiklərini qeyd etmişlər.

Gənclər arasında intihar düşüncələri və ya cəhdi də kifayət qədər geniş yayılmışdır və sorğu göstərdi ki, artıq hər 5 gəncdən biri bu

fikirlərə sahibdir. Sorğudakı tələbələr arasında belə düşüncələrin ilk dəfə yaranması 8-21 yaş aralığını əhatə etsə də, 80%-də yeniyetməlikdən gəncliyə keçid dövrünə, yəni, 15-17 yaşlarına təsadüf edir. 31 gənc (4,2%) evlilikdən kənar cinsi həyatının olduğunu qeyd etmişdir. Oğlanlar arasında bu göstərici 14,1%, qızlar arasında isə 1,1% təşkil edir. Sorğuda iştirak edən tələbələr cinsi həyata başlama yaşını 11-21 yaş aralığı göstərsə də, əksəriyyətində 16-18 yaşa təsadüf edir. Tələbələrin 25,7%-i cinsi xəstəliklərin heç birini tanımadığını, 4,7%-i hər biri haqqında məlumatlı olduğunu göstərmişdir. Tələbələrin əksəriyyəti yalnız QİÇS haqqında məlumatlı olduğunu bildirmişdir. Tələbələrin 42,5%-i cinsi xəstəliklərdən qorunma yolları haqqında, 23,1%-i isə yayılma yolları haqqında məlumatsızdır. Tələbələrin 7,6%-i zorakılığa məruz qaldığını bildirmişdir (oğlanlar – 5,6%; qızlar – 8,5%). Sorğuda iştirak edən tələbələrin yarısı həyatlarından razı olduqlarını, digər yarısı isə bəzən və ya heç razı olmadıqlarını qeyd etmiş, «Sizcə yaşamağa dəyər?» sualına isə 21,4% tələbə «xeyr» cavabını vermişdir.

Tələbələrin həyat keyfiyyəti göstəricilərinin təhlili göstərdi ki, həm müxtəlif universitetlərdə oxuyan tələbələr, həm də oğlanlar və qızlar arasında bu göstəricilər üzrə əhəmiyyətli fərqlər qeyd edilir (cəđ.3). Belə ki, Universitetlər arasında Ümumi Sağlamlıq və Həyatı Aktivlik göstəriciləri istisna olmaqla, digər bütün göstəricilər arasında dürüst fərq mövcuddur və ATU-da təhsil alan tələbələrin həyat keyfiyyəti göstəricilərinin ADPU-dakı tələbələrə nisbətən daha yüksək olduğu özünü büruzə verir.

Cədvəl 3. Tələbələrin həyat keyfiyyəti göstəriciləri

Həyat keyfiyyəti göstəriciləri	ADPU	ATU	T-Styudent	Oğlanlar	Qızlar	T-Styudent
Fiziki fəaliyyət	74,278	83,558*		82,457	79,727	
Fiziki vəziyyətdən asılı olaraq idarəetmə fəaliyyəti	48,241	61,55*		60,714	56,818	
Ağrı intensivliyi	60,367	64,897*		69,137	61,484*	
Ümumi sağlamlıq	56,065	58,302*		59,537	57,305	
Həyatı aktivlik	45,389	48,138*		54,057	45,445*	
Sosial fəaliyyət	58,38	62,89*		65,429	60,591	
Emosional vəziyyətdən asılı olaraq idarəetmə fəaliyyəti	35,185	43,6*		46,857	39,333	
Psixi sağlamlıq	45,111	50,277*		51,589	47,949	
Fiziki sağlamlıq komponenti	46,834	49,723*		49,88	48,443	
Psixi sağlamlıq komponenti	32,049	35,642*		37,132	33,81*	

Qeyd: * işarəsi müvafiq göstəricilər arasından fərqlənən statistik etibarlı olduğunu göstərir

Oğlanların həyat keyfiyyəti qızlara nisbətən daha yüksəkdir və bu fərq özünü daha çox ağır intensivliyi, həyatı aktivlik və sağlamlığın psixi komponentlərində göstərir (cəđ.3).

Tədqiqat qruplarında sosial-demoqrafik amillərlə həyat keyfiyyəti göstəriciləri arasındakı əlaqənin (Spirmen korrelyasiyası) öyrənilməsindən aydın olmuşdur ki, ən yüksək əlaqə dərindən sonrakı yorğunluqla bağlıdır. Dərindən sonra yorğunluq səviyyəsi yüksək olan tələbələrin həyat keyfiyyəti göstəriciləri daha aşağı olur ($p<0,001$). Həyat keyfiyyəti meyarlarına yüksək təsir göstərən digər amillərə qidalanma, intihara meyillilik və həyatdan razılıq səviyyəsini göstərmək olar. Belə ki, səmərəsiz qidalanma qeyd edən tələbələrin həyat keyfiyyəti göstəriciləri aşağı səviyyədə olur ($p<0,01-0,001$). Həyat keyfiyyəti göstəriciləri aşağı olan tələbələr arasında intihar fikirləri və ya cəhdi artmağa başlayır ($p<0,05-0,001$). Əksinə, həyatından razı olan gənclərdə isə bütün həyat keyfiyyəti göstəricilərinin yüksək səviyyəsi qeyd edilir ($p<0,05-0,001$). Ailə üzvləri ilə qarşılıqlı münasibətin yaxşı olması **PCS** istisna olmaqla digər göstəricilərin hər birinə mənfi təsir göstərir ($p<0,05-0,001$). Həmçinin, xronik xəstəliklərinin mövcudluğu **RPF** və **RE**-dən başqa digər həyat keyfiyyəti

göstəricilərinin azalmasına səbəb olur ($p<0,05-0,001$). Təhlil göstərir ki, tələbələrin oxuduğu ixtisasdan razı olması ilə də həyat keyfiyyəti göstəriciləri arasında sıx əlaqə mövcuddur və **RPF**, **GH**, **PCS** istisna olmaqla, digər bütün göstəricilərə müsbət təsir göstərir ($p<0,05-0,001$). Siqaret və narkotik qəbul edən gənclərdə həyat keyfiyyəti göstəricilərinin azalması qeyd edilir ($p<0,01-0,001$). Zorakılığa məruz qalma ilə **RE**, **MH**, **MCS** göstəricilərindən başqa digər göstəricilər arasında da mənfi əlaqə mövcuddur ($p<0,05-0,001$). İdmanla məşğul olmaq isə **PF**, **VT**, **SF**, **RE**, **MH** və **MCS** göstəricilərinə müsbət təsir göstərərək həyat keyfiyyətinin yaxşılaşmasına səbəb olur ($p<0,01-0,001$).

Beləliklə, alınan məlumatların təhlili göstərmişdir ki, sosial-iqtisadi vəziyyət və həyat tərzinin tələbələrin sağlamlıqla əlaqəli həyat keyfiyyətinə təsiri yüksək səviyyədədir. Bu baxımdan gənclərin sağlamlığının qorunması, rifah vəziyyətinin yüksəldilməsi, zərərli vərdişlərin profilaktikası istiqamətində tədbirlərin böyük əhəmiyyəti vardır. Tədqiqatın nəticəsi tələbələrin həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün hansı istiqamətlərə yönəlməyin daha əhəmiyyətli olmasının üçün yol göstərir.

ƏDƏBİYYAT

1. Bottolfs M., Støa E., Reinboth M. Et all. Resilience and lifestyle-related factors as predictors for health-related quality of life among early adolescents: a cross-sectional study // Journal of International Medical Research, 2020; 030006052090365. doi:10.1177/0300060520903656
2. Burke L., Nic Gabhainn S., & Kelly C. Socio-Demographic, Health and Lifestyle Factors Influencing Age of Sexual Initiation among Adolescents // International Journal of Environmental Research and Public Health, 1851-2018. doi:10.3390/ijerph15091851
3. Sok S., Pal K., Tuot S., Yi R., Chhoun, P., & Yi S. Health Behaviors among Male and Female University Students in Cambodia: A Cross-Sectional Surve // Journal of Environmental and Public Health, 2020- str.1-10, doi:10.1155/2020/6740236
4. Balayeva Sh.M. Quality of life of students in primary vocational and general education schools in Baku. Revista Conrado, November, 2023, 19(95), 104-111. Web of Science accession number: WOS:001125387900002
5. Балаева, Ш.М. Заболеваемость детско-подросткового населения Азербайджана // Вопросы школьной и университетской медицины и здоровья, 2019 - №3, стр. 5-11., 5-11. [Balaeva, Sh.M. Zabolevaemost detsko-podrostkovoqo naseleniya Azerbaydjana // Voprosi Shkolnoy i universitetskoy medisini i zdorovya, 2019 - №3, str. 5-11., 5-11]
6. Əliyeva R.H., Balayeva Ş.M. Yeniyetmələrin sağlamlıq vəziyyəti və onu formalaşdıran amillər // Azerbaijan Medical Journal 2009-3. Səh.107-109
7. Балаева Ш.М., Шубочкина Е.И., Чепрасов В.В. Медико-социальная характеристика и образ жизни подростков, обучающихся в профессиональных училищах Баку // Azərbaycan Tibb Jurnalı 2017-4. Str.90-93. [Balaeva Sh.M., Shubochkina Ye.I., Cheprasov V.V. Mediko-sosialnaya kharakteristika i obraz jizni podrostkov, obuchayushikhsya v professionalnikh uchilishakh Baku // Azerbaijan Medical Journal 2017-4. str.90-93.]
8. İsmayılova Z.Q., Balayeva Ş.M., Süleyman-zadə N.Q., Mustafayeva İ.İ., Cəfərzadə N.C.. Müasir yeniyetmələrin həyat keyfiyyəti və zərərli vərdişləri // Azerbaijan Medical Journal, 2023, №3, 103-107. DOI: 10.34921/amj.2023.3.017
9. Balayeva, S.M. Quality of life of students in primary vocational and general education schools in Baku // Pedagogical magazine of the University of Cienfuegos, 2023 - str.104-111.

10. 36-Item Short Form Survey Instrument (SF-36). (1994-2024). https://www.rand.org/health-care/surveys_tools/mos/36-item-short-form/survey-instrument.html
11. HBSC. 2009/10 Survey: international standard mandatory questionnaire. 2009. https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/2009_mandatory_questionnaire_0.pdf

РОЛЬ РИСКОВОГО ПОВЕДЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ, СВЯЗАННОЕ С ЗДОРОВЬЕМ У СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО ГОДА ВУЗ

Ш.М.Балаева, Ф.Г.Ахмедлы

*Кафедра здоровья детей и подростков и здоровья труда
Азербайджанского медицинского университета, Баку, Азербайджан*

Резюме. В статье представлены результаты исследования, проведенного с целью определения факторов риска, которые могут повлиять на качество жизни студентов-первокурсников, обучающихся в высших учебных заведениях. Исследование проведено на основе опросников SF-36 (Short Form-36) и HBSC (Health Behavior in School in Children) среди 783 студентов первого курса Азербайджанского Медицинского Университета и Азербайджанского Государственного Педагогического Университета. Исследование показало, что по некоторым социально-демографическим показателям и характеру образа жизни существуют значительные различия между девушками и парнями, а также между студентами, обучающимся в различных университетах. Также установлено, что утомляемость после учебы, нерациональное питание, попытки к суициду, фактор удовлетворенности жизнью и большинство социально-демографических характеристик отрицательно влияют на качество жизни студентов-первокурсников. Таким образом, анализ полученных данных показал, что влияние социально-экономического статуса и образа жизни на качество жизни студентов находится на высоком уровне.

THE ROLE OF RISK BEHAVIORS IN THE FORMATION OF THE HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE OF THE FIRST YEAR UNIVERSITY STUDENTS

Sh.M.Balayeva, F.G.Ahmadli

*Azerbaijan Medical University, Department of Child-adolescent Health and Occupational Health,
Baku, Azerbaijan*

Summary. The article presents the results of a study conducted to determine risk factors that may affect the quality of life of first-year students studying in higher education institutions. The study was conducted based on the SF-36 (Short Form-36) and HBSC (Health Behavior in School in Children) questionnaires among 783 first-year students of the Azerbaijan Medical University and the Azerbaijan State Pedagogical University.

The analysis showed that according to some socio-demographic indicators and lifestyle, there are significant differences between girls and boys, as well as between students studying at different universities. It was also found that fatigue after study, poor nutrition, suicide attempts, life satisfaction factor and most socio-demographic characteristics negatively affect the quality of life of first-year students. Thus, the analysis of the data obtained showed that the influence of socio-economic status and lifestyle on the quality of life of students is at a high level.

Müəlliflər üçün əlaqə:

Balayeva Şəhla Murad qızı, Azərbaycan Tibb Universitetinin Uşaq və yeniyetmələrin sağlamlığı və əmək sağlamlığı kafedrası, t.ü.f.d., dosent

E-mail: sh.balayeva@amu.edu.az

ORCID ID: 0000-0003-3224-4184